

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΗΣ ΖΗΝΕΛΗ ΑΝΝΑΣ – ΜΑΡΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ : Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	3
<u>Η κοινωνική πραγματικότητα που οδήγησε στο Σ14 παρ. 9 εδ ε΄</u>	5
<u>Αρχές της διαφάνειας και του πλουραλισμού στο Σ14 παρ.9</u>	8
<u>Το συνταγματικό ασυμβίβαστο και ο βασικός μέτοχος</u>	12
<u>Περιορισμοί σε άλλα συνταγματικά δικαιώματα</u>	16
<u>Οι επιβαλλόμενες κυρώσεις</u>	19
<u>Εκτελεστικός νόμος για τον βασικό μέτοχο</u>	20
<u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ</u>	22
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</u>	23
<u>ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ</u>	25
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	27

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θέμα: Το νομικό ζήτημα που θα απασχολήσει και θα αποτελέσει αντικείμενο ανάπτυξης στην παρούσα εργασία είναι η ρύθμιση του άρθρου 14 §9 εδ ε' του συντάγματος και ειδικότερα η έννοια του βασικού μετόχου που αποτελεί τη βάση για τη λειτουργία της ρύθμισης αυτής. Ειδικότερα το Σ14 §9 εδ ε' κατοχυρώνει το ασυμβίβαστο ανάμεσα στις ιδιότητες του βασικού μετόχου, του εταίρου ή διευθυντικού στελέχους μέσω μαζικής ενημέρωσης και των αντίστοιχων ιδιοτήτων σε επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου Δημόσιου τομέα για την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών.

Το ασυμβίβαστο της εν λόγω συνταγματικής διάταξης αποτυπώνει και είναι στενά συνδεδεμένο με τις αρχές της διαφάνειας και του πλουραλισμού που θεμελιώνονται και διαπνέουν το άρθρο 14§9 του συντάγματος. Το άρθρο 14§9 και το ειδικότερο 14§9 εδ ε' θεσπίστηκαν με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 ενόψει της έντονης δραστηριοποίησης των ιδιωτών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης για να αντιμετωπίσουν τη συνακόλουθη με τη δραστηριοποίηση αυτή χρήση εκ μέρους των ιδιωτών της οικονομικής τους ισχύος μέσω των μηχανισμών της εξουσίας πληροφόρησης για την άσκηση επιρροής και ελέγχου στην πολιτική εξουσία.

Γίνεται αντιληπτό ότι η ανάπτυξη του προαναφερθέντος νομικού ζητήματος θα γίνει έχοντας ως στόχο την καλύτερη ανάπτυξη και κατανόησή του. Αρχικά πρέπει να καταδειχθεί η σπουδαιότητα της ρύθμισης που εισάγεται με το Σ14§9εδ ε' και συνακόλουθα η έννοια του βασικού μετόχου που θεμελιώνει το ασυμβίβαστο της ρύθμισης αυτής. Έτσι θα γίνει αναφορά στο κοινωνικό φαινόμενο που οδήγησε το συνταγματικό νομοθέτη στην αναθεώρηση το 2001 του άρθρου 14 με την προσθήκη της παραγράφου 9, της οποίας αναπόσπαστο τμήμα αποτελεί η ρύθμιση για το βασικό μέτοχο. Επίσης το ασυμβίβαστο του Σ14§9 εδ ε' αποτελεί ειδικότερη έκφραση των αρχών της διαφάνειας και του πλουραλισμού που κατοχυρώνονται στο Σ14§9. Χρήσιμη είναι, λοιπόν και η ανάλυση των αρχών αυτών κυρίως αναφορικά με το Σ14§9. Φυσικά είναι ευκόλως εννοούμενη η προσπάθεια προσέγγισης του Σ 14§9 εδ ε' και της έννοιας του βασικού μετόχου που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσης εργασίας

Βέβαια είναι γνωστό ότι συχνά η εισαγωγή μιας συνταγματικής ρύθμισης και ιδίως ενός περιορισμού έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζεται η ταυτόχρονη ενάσκηση άλλων συνταγματικών δικαιωμάτων. Είναι αναγκαίο να μας απασχολήσουν οι περιορισμοί που τίθενται σε συγκεκριμένα συνταγματικά δικαιώματα από το Σ14§9 εδ ε΄. Επιπλέον είναι απαραίτητη μια μικρή αναφορά στις κυρώσεις που συνεπάγεται η παραβίαση της προαναφερθείσας ρύθμισης για να επισημανθεί πόσο αναγκαία είναι η εφαρμογή της. Τέλος θα πραγματοποιηθεί ανάλυση του πιο πρόσφατου εκτελεστικού νόμου για το βασικό μέτοχο (Ν.3310/2005) η έκδοση του οποίου κρίνεται ως απαραίτητο στοιχείο για την εφαρμογή του Σ14§9 εδ ε΄ στην έννομη τάξη.

Σύμφωνα λοιπόν με όσα ειπώθηκαν παραπάνω το διάγραμμα που θα ακολουθηθεί είναι το εξής:

- 1) Αναφορά στην κοινωνική πραγματικότητα δυνάμει της οποίας τέθηκε το Σ14§9 εδ ε΄.
- 2) Οι αρχές της διαφάνειας και του πλουραλισμού και η κατοχύρωσή τους στο Σ14§9.
- 3) Το ασυμβίβαστο του Σ14§9 εδ ε΄ και η έννοια του βασικού μετόχου.
- 4) Περιορισμοί σε άλλα συνταγματικά δικαιώματα από το Σ14§9 εδ ε΄.
- 5) Κυρώσεις που συνεπάγεται η παραβίαση του προηγούμενου άρθρου
- 6) Εκτελεστικός νόμος για το θέμα του βασικού μετόχου και για το ασυμβίβαστο που η ιδιότητα του βασικού μετόχου προκαλεί

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΕ ΣΤΟ Σ14 ΠΑΡ. 9 ΕΔ. Ε΄

Γίνεται δεκτό ότι με την εγκαθίδρυση του μοντέλου της μεταβιομηχανικής κοινωνίας και δημοκρατίας όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες επικρατεί η τάση της ολοένα και μεγαλύτερης ανάμειξης των ιδιωτών στους διάφορους τομείς που αποτελούσαν κατά κανόνα μονοπώλιο της κρατικής εξουσίας. Η επίδραση αυτής της τάσης δε μπορούσε να αφήσει ανέπαφο τον χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης ο οποίος βρισκόταν μέχρι τότε υπο τον σχεδόν απόλυτο έλεγχο του κράτους. Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο της μεγάλης ανάμειξης των ιδιωτικών επιχειρήσεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ιδίως της εισόδου τους μαζικά στο πεδίο των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης κατά τα τέλη της δεκαετίας του 80¹.

Η επέμβαση των ιδιωτών και η κατάλυση του κρατικού μονοπωλίου στα μέσα μαζικής ενημέρωσης δε στερείτο άμεσων συνεπειών. Αρχικά ήταν προφανής η ανάπτυξη πανίσχυρων κέντρων πληροφοριακής και οικονομικής εξουσίας, τα οποία με τα μέσα που διέθεταν απάρτιζαν άτυπες μορφές άσκησης επιρροής και εξουσίας, ικανές να τεθούν μάλιστα απέναντι στη συνταγματικά τυποποιημένη και δημοκρατικά ελεγχόμενη πολιτική εξουσία και κατά πάσα πιθανότητα να την επηρεάσουν. Η τεράστια αυτή οικονομική και επικοινωνιακή δύναμη στο χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχοντας την ευχέρεια να επηρεάσει ακόμα και την πολιτική εξουσία αποτελούσε κίνδυνο που απειλούσε τους δημοκρατικούς θεσμούς και τα θεμελιώδη δικαιώματα και δοκιμασία για την επάρκεια και την αντοχή της ελληνικής δημοκρατίας.

Συγκεκριμένα εντοπίστηκε το φαινόμενο της διαπλοκής² που στηρίζεται στην προσπάθεια των προαναφερθέντων πόλων έλξης οικονομικής και πληροφοριακής ισχύος να ασκήσουν επιρροή και να παρέμβουν σημαντικά στην πολιτική εξουσία χειραγωγώντας τη λήψη πολιτικών και κρατικών αποφάσεων με την οικονομική εξουσία κυρίως που διέθεταν. Αλληλένδετο με το φαινόμενο της διαπλοκής⁴ είναι αυτό της

¹ Η επιχειρηματική δραστηριοποίηση των εκδοτών στην τηλεόραση είχε ως αφετηρία το έτος 1989. Ήδη δυο χρόνια νωρίτερα συντελέστηκε η απελευθέρωση της ραδιοφωνίας από το κρατικό μονοπώλιο. Ξ. Κοντιάδη «Ο Νέος Συνταγματισμός και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα.» σελ. 246

² Αφορμή για την ανακάλυψη του φαινομένου της διαπλοκής από την κοινή γνώμη υπήρξε το σκάνδαλο της Τράπεζας Κρήτης και η απόπειρα του Γ. Κοσκωτά να ελέγξει τμήμα της πληροφοριακής εξουσίας. Ο όρος "διαπλεκόμενα συμφέροντα" εισήχθη στο πολιτικό λεξιλόγιο το Σεπτέμβριο του 1993 από τον τότε πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη και έκτοτε αποτελεί στοιχείο sine qua non της πολιτικής αντιπαράθεσης με κορύφωση την κήρυξη "ανένδοτου" αγώνα της Ν. Δημοκρατίας εναντίον των "διαπλεκομένων" το 1999. Ξ. Κοντιάδη, σελ. 245 «Ο Νέος Συνταγματισμός και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα».

διαφθοράς³, το οποίο θα μπορούσε να οριστεί σαν τη χρήση με αθέμιτο τρόπο των μέσων ενημέρωσης με απώτερο σκοπό τη διευκόλυνση διαφόρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ιδίως συναλλαγών με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα ή την άσκηση ειδικής επιρροής στην κοινή γνώμη υπέρ κομμάτων προσώπων, απόψεων, επιδιώξεων ή καταστάσεων σε τοπικό, περιφερειακό ή διεθνές επίπεδο. Τα φαινόμενα αυτά που παρουσίαζαν μεγάλη έξαρση κατά τη λεγόμενη τηλεοπτική εποχή δεν αφορούσαν μόνο τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης αλλά και τα έντυπα μέσα ενημέρωσης. Επεκτείνονταν και επεκτείνονται με γοργούς ρυθμούς μέσα στα πεδία της μετατηλεοπτικής εποχής και στο ταχέως αναπτυσσόμενο πλαίσιο της κοινωνίας πληροφορίας, του διαδικτίου και των μορφών επικοινωνίας που αυτό διευκολύνει ή αναδεικνύει. Οι προβληματικές καταστάσεις της διαπλοκής και της διαφθοράς δεν κάνουν την εμφάνισή τους μόνο μέσω του κλασικού και ευθύ τρόπου της ιδιοκτησίας ή του άμεσου ή έμμεσου ελέγχου ορισμένων μέσων μαζικής ενημέρωσης. Είναι υπαρκτός ένας ευρύς κύκλος έμμεσων, πλάγιων και αδιαφανών τρόπων που μπορούν να γίνουν το εισιτήριο για την αθέμιτη χρήση του συστήματος ενημέρωσης προκειμένου να επιτευχθούν επιχειρηματικοί ή πολιτικοί στόχοι.

Τα ζητήματα της διαπλοκής και της διαφθοράς στο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα, οι σοβαροί κλυδωνισμοί του δημοκρατικού πολιτεύματος και ιδίως των βασικών συνταγματικών δικαιωμάτων που αυτά τα φαινόμενα προκάλεσαν, οδήγησαν στο να είναι επιτακτικό το αίτημα οριοθέτησης του δημόσιου και ιδιωτικού χώρου. Συγκεκριμένα κρίθηκε ως επιτακτική η τοποθέτηση ορίων ανάμεσα στην πληροφοριακή, την οικονομική και την πολιτική εξουσία. Επίσης ήταν αναγκαίο να ορισθεί το συνταγματικό πλαίσιο λειτουργίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης και να καθιερωθούν εγγυήσεις διαφάνειας που θα διέπουν τις σχέσεις τους αφενός με τις οικονομικές λειτουργίες του κράτους-υπο την ευρύτερη δυνατή έννοια του όρου-αφετέρου με το πολιτικό σύστημα της χώρας.

Η αναγκαιότητα επίτευξης των παραπάνω στόχων οδήγησαν το συνταγματικό νομοθέτη στη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 να προβεί σε σημαντικές ρυθμίσεις προσθέτοντας στο άρθρο 14 του συντάγματος που θεμελιώνει το δικαίωμα διάδοσης των στοχασμών και την ελευθερία του τύπου, την παράγραφο 9. Το Σ14 §9⁴ θα μπορούσε να

³ Ορίζεται ως μορφή παθογένειας στις σχέσεις δημόσιου και ιδιωτικού χώρου. σελ.250. Ξ.Κοντιάδη «Ο Νέος Συνταγματισμός και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα.»

⁴ Η τελική διατύπωση του Σ14§9 υπήρξε το αποτέλεσμα μιας πλειοδοτικής διαδικασίας, στην οποία άπαντες διεκδικούσαν τον τίτλο του πολέμιου της διαπλοκής οι δε επιφυλακτικότεροι τελούσαν εν επιγνώσει ότι η διατύπωση παρεναίσεων για αυτοσυγκράτηση και αυτοπεριορισμό του αναθεωρητικού νομοθέτη εγκυμονούσε τον κίνδυνο να επιφέρει τον χαρακτηρισμό τους ως άμεσα αναμειγμένων στη διαπλοκή. σελ.278. «Το Νέο Σύνταγμα. Πρακτικά συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/86/2001». Δ.Θ. ΤΣΑΤΣΟΣ, ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, Ξ.Ι.ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ .

χαρακτηρισθεί σαν το πρώτο συνταγματικό κείμενο σε διεθνές επίπεδο που κάνει απόπειρα να οριοθετήσει τη διασύνδεση μεταξύ οικονομικής και πληροφοριακής εξουσίας και μάλιστα κατά τρόπο λεπτομερέστατο ως προς τα θεσπιζόμενα ασυμβίβαστα και τις προβλεπόμενες κυρώσεις. Σε μια προσπάθεια εγγύτερης προσέγγισης του άρθρου αυτού παρατηρούμε ότι διαποτίζεται από τις αρχές τις διαφάνειας και της πολυφωνίας οι οποίες μάλιστα είναι κατοχυρωμένες ρητώς σ' αυτό και αποτυπωμένες στις ειδικότερες ρυθμίσεις του.

ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Σ14 ΠΑΡ. 9

Προσεγγίζοντας σε ένα πρώτο επίπεδο το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση, το οποίο εξειδικεύεται ως αρχή του πλουραλισμού⁶ στους περιορισμούς και τα ασυμβίβαστα του Σ 14 §9 θα μπορούσε να ειπωθεί ότι πρόκειται για ένα δικαίωμα σε ένα πλουραλιστικό σύστημα των πηγών πληροφόρησης. Συνεχίζοντας την προσέγγιση θα ήταν δυνατό να λεχθεί ότι το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση⁵ έχει ως περιεχόμενο το αίτημα της διασφάλισης της δυνατότητας κάθε πολίτη να επιλέξει μεταξύ ποικίλων πληροφοριακών πηγών τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, οι οποίες πρέπει να είναι ανεξάρτητες, ανταγωνιστικές, διαφοροποιημένες στους προσανατολισμούς τους, να καλύπτουν όλα τα είδη της πληροφόρησης (ειδήσεις, ψυχαγωγία, εκπαίδευση, τέχνη, πολιτισμός κ.λ.π) και να εκφράζουν το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό γνώμων πολιτικών, ιδεολογικών, κοινωνικών και πολιτιστικών τάσεων που εκδηλώνονται μέσα σε μια κοινωνία. Επίσης έχει ως σημείο αναφοράς τη δομή του πληροφοριακού συστήματος στους επιμέρους τομείς (τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση) και στο σύνολό του.

Είναι γνωστό ότι το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση δεν είναι τυπικά αναγνωρισμένο ως αυτοτελές δικαίωμα στο ελληνικό Σύνταγμα. Θεμελιώδη όμως συνταγματικά δικαιώματα δεν είναι μόνο όσα απαριθμούνται στο κείμενο του ελληνικού Συντάγματος αλλά και εκείνα που αποτελούν δυνατές και αναγκαίες συνέπειες άλλων δικαιωμάτων ή θεμελιωδών αρχών που προβλέπονται ρητά στο Σύνταγμα ή μπορούν να θεωρηθούν ως προϋπόθεση για την αποτελεσματική προστασία τέτοιων δικαιωμάτων ή αρχών ή προκύπτουν από το συνδυασμό περισσότερων συνταγματικών κανόνων. Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω μέθοδο για να διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο διασφαλίζεται το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση καταλήγουμε στα συμπεράσματα που θα αναφερθούν αμέσως παρακάτω.

Έτσι το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση και συνακόλουθα η αρχή του πλουραλισμού (πολυφωνίας) περιλαμβάνονται στο δικαίωμα για πληροφόρηση που κατοχυρώνεται στο Σ5Α και καλύπτει τις διάφορες όψεις της παθητικής πλευράς της ελευθερίας της πληροφόρησης. Επίσης το δικαίωμα αυτό βρίσκει το κανονιστικό του

⁵ Δομικό στοιχείο του πλουραλισμού αποτελεί η αναγνώριση τόσο της πολλαπλότητας των επιλογών και των αντιλήψεων όσο και των μέσων έκφρασης ή προάσπισής τους. Ε. ΚΟΝΤΑΔΗ « Η Αναθεώρηση του συντάγματος » σελ 226 επ.

⁶ Αυτό που είναι το ουσιαστικό για τον πλουραλισμό είναι η απουσία θεσμικού και ιδεολογικού μονοπωλίου, σημειώνει ο E Gellner " Η κοινωνία των πολιτών και οι αντίπαλοί της " (μτφ Η. Στροϊκού), Αθήνα 1996, σελ 257

θεμέλιο στο Σ14 §1 που έχει ως στόχο τη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιδεών και των πληροφοριών. Η καλύτερη διασφάλιση της προλεχθείσας αρχής επιτυγχάνεται προς όφελος όχι μόνο των πληροφορούντων αλλά και των πληροφορουμένων με την ύπαρξη αριθμητικά περισσότερων, ανταγωνιστικών, ανεξάρτητων και διαφοροποιημένων στις θέσεις τους πηγών πληροφόρησης. Επίσης η ζητούμενη θεμελίωση του δικαιώματος για πλουραλιστική πληροφόρηση μπορεί να γίνει και έμμεσα ως αποτέλεσμα της διάχυτης και πλουραλιστικής ενεργητικής ελευθερίας πληροφόρησης του Σ14 §1. Πράγματι ορίζοντας το άρθρο αυτό την αρχή της ελευθερίας διάδοσης ιδεών και στοχασμών κατοχυρώνει και την αρχή της ίσης ελευθερίας χρήσης των τρόπων με τους οποίους θα γίνει αυτή η διάδοση και ειδικότερα την ελευθερία ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων πληροφόρησης (επιχειρήσεων τύπου, τηλεοπτικών επιχειρήσεων, ραδιοφωνικών) και κατ' επέκταση την ύπαρξη αριθμητικά πολλών και ποικίλων πηγών πληροφόρησης.

Τέλος η θεμελίωση του δικαιώματος των πολιτών για πλουραλιστική πληροφόρηση έχει ως αφετηρία την γενικότερης απήχησης θέση ότι το Σ 14 §1 παρά την ενεργητική διατύπωσή του προστατεύει ορισμένες όψεις της παθητικής πλευράς της ελευθερίας πληροφόρησης και ιδίως την ελευθερία λήψης πληροφοριών και ιδεών⁷. Η παραπάνω θέση βρίσκει την αιτιολογία της στη γενική παραδοχή ότι το άρθρο 14 §1 του Συντάγματος δεν προστατεύει μόνο την ελεύθερη έκφραση και διάδοση των στοχασμών αλλά μια ευρεία πληροφοριακή δραστηριότητα. Επομένως με βάση την παραδοχή αυτή μπορεί να λεχθεί ότι αφού η πληροφοριακή δραστηριότητα δεν είναι αυτοσκοπός αλλά προϋποθέτει μια σχέση επικοινωνίας, το Σ 14 §1 είναι ασφαλιστική δικλείδα όχι μόνο για τα συμφέροντα των πληροφορούντων αλλά και για τα συμφέροντα των πληροφορουμένων όπως η ελευθερία λήψης πληροφοριών και ιδεών. Το δικαίωμα λοιπόν για πλουραλιστική πληροφόρηση πραγματώνει την πλήρη αποτελεσματικότητα αυτής της ελευθερίας ως δυνατότητα επιλογής από τους πολίτες μεταξύ πολλών, διαφοροποιημένων στους προσανατολισμούς τους πηγών πληροφόρησης που να εκφράζουν διάφορες θέσεις και τάσεις.

Ως αρχή της πολυφωνίας, το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση βρίσκει τη θεσμική του εγγύηση στα εδάφια γ' και δ' του Σ14 §9. Συγκεκριμένα το εδ γ' απαγορεύει τη συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της ίδιας ή της άλλης μορφής ενώ το εδ δ' εξειδικεύει την απαγόρευση αυτή στα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης της ίδιας μορφής. Η απαγόρευση αυτή έχει μεγάλη σημασία από την άποψη της αρχής του πλουραλισμού διότι η μονοπωλιακή ή

⁷ Είναι δικαίωμα ρητά εγγυημένο στο άρθρο 10 ΕΣΔΑ, σελ 21. Χ Ανθόπουλος, «Νέες διαστάσεις των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων»

ολιγοπωλιακή άσκηση της πληροφοριακής δραστηριότητας (ίδρυση επιχειρήσεων μέσω μαζικής ενημέρωσης) υπό τη μορφή της συγκεντρώσεως μέσω μαζικής ενημέρωσης της ίδιας ή διαφορετικής μορφής⁸ περιορίζει αντικειμενικά τον ιδεολογικό-πληροφοριακό πλουραλισμό, ο οποίος αποτελεί προκαταρκτικό κανόνα του δημοκρατικού πολιτεύματος, γιατί η συγκέντρωση μέσω μαζικής ενημέρωσης στα χέρια του ίδιου υποκειμένου έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται η δύναμη επιρροής του στην κοινή γνώμη και τα μέσα πληροφόρησης που βρίσκονται υπό κοινή ιδιοκτησία να λειτουργούν το πιθανότερο προστατευτικά και όχι ανταγωνιστικά μεταξύ τους .

Αναπόσπαστο στοιχείο και βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή της αρχής του πληροφοριακού πλουραλισμού κρίνεται η αρχή της διαφάνειας, την οποία εγγυάται θεσμικά το Σ14 §9 εδ α' στο χώρο των μέσω μαζικής ενημέρωσης. Συγκεκριμένα ορίζεται η υποχρέωση γνωστοποίησης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, της οικονομικής κατάστασης και των μέσω χρηματοδότησης των μέσω μαζικής ενημέρωσης, δηλ. των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Η αιτιολογία της ανάδειξης της αρχής της διαφάνειας ως συστατικό στοιχείο του δικαιώματος για πλουραλιστική πληροφόρηση βρίσκεται στο γεγονός ότι η ύπαρξη κανόνων διαφάνειας στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, τα μέσα χρηματοδότησης και την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων μέσω μαζικής ενημέρωσης συνίσταται σε απαραίτητο ανιχνευτικό εργαλείο για την τήρηση των κανόνων αντισυγκέντρωσης και αποτροπής ολιγοπωλιακών ή μονοπωλιακών καταστάσεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Αναφορικά τώρα με τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 14 παρ. 9 εδ α' θα πρέπει να σημειωθούν τα κάτωθι: Όταν ο συνταγματικός νομοθέτης κάνει λόγο για το ιδιοκτησιακό καθεστώς εννοεί όχι μόνο τις υπηρεσίες που έχουν ιδιοκτησία μέσω μαζικής ενημέρωσης, αλλά και επιχειρήσεις ή φυσικά ή νομικά πρόσωπα που ασκούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο τους, τις διοικούν ή τις διαχειρίζονται. Επίσης οι έννοιες μέσα χρηματοδότησης και οικονομική κατάσταση λαμβάνονται από το Σύνταγμα ότι αφορούν όχι μόνο όσους κατέχουν την ιδιοκτησία και ασκούν τη διαχείριση, αλλά και όσους ελέγχουν με οποιονδήποτε τρόπο μέσα μαζικής ενημέρωσης. Επίσης ο συνταγματικός νομοθέτης επιφυλλάσσεται υπέρ του νόμου, αναθέτοντας στον κοινό νομοθέτη να διασφαλίσει τη διαφάνεια στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, τα μέσα χρηματοδότησης και την οικονομική κατάσταση των μέσω μαζικής ενημέρωσης. Ωστόσο αν δεν εκδοθεί ο σχετικός εκτελεστικός νόμος ή παραλείψει να ρυθμίσει κάποια ζητήματα η συνταγματική διάταξη

⁸ Πολυκλαδικές συγκεντρώσεις στην αγορά της πληροφόρησης κατά την έκφραση του Χ. Ανθόπουλου. σελ34 'Νέες διαστάσεις των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων'

επιβάλλει απευθείας τη σύμφωνη με αυτήν ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων της κοινής νομοθεσίας.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟ ΚΑΙ Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ

Ειδικότερη εγγύηση των αρχών της διαφάνειας και του πλουραλισμού στο συνταγματικό κείμενο αποτελεί η ρύθμιση του εδαφίου ε΄ του άρθρου 14§9 του συντάγματος. Σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή θεσπίζεται το ασυμβίβαστο ανάμεσα στις ιδιότητες του ιδιοκτήτη(επί ατομικών επιχειρήσεων), του εταίρου(επί προσωπικών εταιριών), του βασικού μετόχου(επί ανωνύμων εταιριών) ή του διευθυντικού στελέχους(ο οποίος ορίζεται κατά βάση από τους κανόνες του Εργατικού δικαίου αλλά και όπως προκύπτει μέσα από τις συγκεκριμένες πραγματικές συνθήκες) μέσω μαζικής ενημέρωσης και της ίδιας ιδιότητας(όχι μόνο ευθύγραμμο αλλά και χιαστί) σε επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν έναντι του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων,όχι μόνο των κατασκευαστικών αλλά και άλλων όπως οι μελέτεςπρομηθειών ή την παροχή υπηρεσιών.

Η σύνδεση της παραπάνω συνταγματικής διάταξης με τις αρχές του πλουραλισμού και της διαφάνειας καθίσταται προφανής αναφερομένων των κάτωθι. Αρχικά η παραπάνω συνταγματική ρύθμιση θεωρείται ως ειδικότερη έκφανση της αρχής του πλουραλισμού. Η αιτιολογία της άποψης αυτής συνίσταται στο γεγονός ότι η αρχή του πλουραλισμού αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα μέσα για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των υποκειμένων των διάφορων δικαιωμάτων κατά τη διαδικασία λήψης των πολιτικών αποφάσεων, δηλαδή στη δημιουργία μιας ελεύθερης κοινής γνώμης,ως μια ανεξάρτητη και ενεργητική γνώμη του κοινού στις δημόσιες υποθέσεις.

Συγκεκριμένα η αρχή του πλουραλισμού στα μέσα μαζικής ενημέρωσης νοούμενη ως η ύπαρξη πολλών, ανταγωνιστικών και ανεξάρτητων πληροφοριακών πηγών μεταξύ τους που εκφράζουν ποικίλες και διαφοροποιημένες μεταξύ τους απόψεις, παρέχει μία ευρεία πληροφοριακή βάση,η οποία δίνει την ευκαιρία στους φορείς των διάφορων δικαιωμάτων μέσα από τη λήψη υπόψη των ποικίλων απόψεων που παρατίθενται από τα ΜΜΕ να οδηγούνται σε γνήσιες και αυθεντικές πολιτικές επιλογές που συνεπάγονται τα δικαιώματά τους. Το ασυμβίβαστο λοιπόν των ιδιοτήτων που θεμελιώνεται στη εν λόγω συνταγματική διάταξη διασφαλίζει ακριβώς την ύπαρξη της προαναφερθείσας μεγάλης πληροφοριακής βάσης αφού προσπαθεί να διαχωρίσει την πληροφοριακή δραστηριότητα από την επιχειρηματική και να αποτρέψει τη ίδρυση επιχειρήσεων μέσω μαζικής ενημέρωσης από ισχυρά οικονομικά κέντρα που δε θα προσφέρουν την ευκαιρία στον πολίτη να δέχεται μια πολύπλευρη πληροφόρηση αλλά θα προσπαθούν να ελέγχουν τις διαδικασίες που επηρεάζουν τις κρίσεις και τις πράξεις

των πολιτών,εδικότερα δε τις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων που σχετίζονται με τις συναλλαγές των ιδιοκτητών τους και το Δημόσιο.

Βέβαια εκτός από την αρχή της πολυφωνίας,ιδιαιτέρως σημαντική για τη λειτουργία και την εφαρμογή των όσων ορίζει το εδάφιο ε΄ του άρθρου 14§9 του συντάγματος είναι η αρχή της διαφάνειας όπως αυτή κατοχυρώνεται στο εδάφιο α΄ του ίδιου άρθρου. Όπως έχει ειπωθεί η αρχή της διαφάνειας συνιστά συστατικό στοιχείο της αρχής του πλουραλισμού ως απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγμάτωσή του.Επομένως η τήρησή της είναι αναγκαία και στην περίπτωση του ασυμβιβάστου του Σ14§9 εδ. ε΄, το οποίο λογίζεται ως μια εξειδικευμένη παρουσία της αρχής της πολυφωνίας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ειδικότερα η αρχή της διαφάνειας της ιδιοκτησίας και των μέσων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων πληροφόρησης απαιτείται για την καταπολέμηση της επιρροής με αθέμιτα μέσα των μέσων μαζικής ενημέρωσης.Ο χρήστης των διάφορων πηγών πληροφόρησης δύναται να γνωρίζει τα οικονομικά συμφέροντα που ελέγχουν και επηρεάζουν την πληροφόρηση που παρέχεται από κάθε πληροφοριακή πηγή και να εξετάζει την αντικειμενικότητα της πληροφόρησης αυτής και τα όριά της.Έτσι αποτρέπεται η απόπειρα επιχειρήσεων μέσω μαζικής ενημέρωσης,οι οποίες ασκούν ταυτόχρονα οικονομική δραστηριότητα συναλλασόμενες με το Δημόσιο να επεμβαίνουν και να καθοδηγούν τις διαδικασίες ανάληψης δημοσίων έργων προς την ικανοποίηση των δικών τους συμφερόντων μέσω των πληροφοριακών πηγών που κατέχουν.Μάλιστα προς αυτή την κατεύθυνση σημαίνουσα ρύθμιση λέγεται ότι είναι η υποχρεωτική ονομαστικοποίηση των μετοχών των ανώνυμων εταιρειών που αναλαμβάνουν την εκτέλεση μεγάλων δημοσίων έργων ή προμηθειών του δημόσιου τομέα.⁹

Γίνεται δεκτό ότι για την καλύτερη κατανόηση των ασυμβιβάστων ιδιοτήτων που προβλέπει το Σ14§9 εδ. ε΄, εκτός των όσων αναλύθηκαν παραπάνω,να διασαφηνιστούν κάποιες έννοιες,η ενασχόληση με τις οποίες είναι βασική για την καλύτερη ένταξη της παρούσης συνταγματικής πρόβλεψης στην έννομη τάξη.Αρχικά πρέπει να τονιστεί ότι το συνταγματικό κείμενο περιλαμβάνοντας στις διατάξεις του έναν ορισμένο αριθμό νομικών εννοιών καταβάλλει προσπάθειες να ελέγξει μια πληθώρα πολύπλοκων και δυναμικών φαινομένων που εξελίσσονται ταχύτατα και με ποικίλους τρόπους στη ζωντανή πραγματικότητα της αγοράς.Επίσης οι νομικές έννοιες και τα κριτήρια που περιέχονται στο επίμαχο άρθρο εξασφαλίζουν στο να καταληφθεί από αυτό κάθε πιθανή

⁹ ΣτΕ(Ολ.)1792/1997,ΤοΣ 1997,σ.1028 επ.Η ρύθμιση αυτή κρίθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας ως θεμιτός περιορισμός της οικονομικής ελευθερίας.

Όπως επισημάνθηκε η εν λόγω απόφαση θα μπορούσε να θεμελιωθεί πειστικότερα όχι σε ένα ακαθόριστο δημόσιο συμφέρον,αλλά με βάση τη συνταγματική απαίτηση για πλουραλισμό στο σύστημα πληροφόρησης.σ.39 επ Κ. Χρυσογόνου΄Μια βεβαιωτική αναθεώρηση΄΄

μορφή καταστρατήγησης. Έτσι η έννοια της επιχείρησης των μέσων μαζικής ενημέρωσης καταλαμβάνει όχι μόνο την επιχείρηση που έχει την ιδιοκτησία ή την ευθύνη έκδοσης ή κατοχή άδειας λειτουργίας μέσου μαζικής ενημέρωσης, αλλά και κάθε επιχείρηση που έχει τον έλεγχο άμεσο ή έμμεσο μέσου μαζικής ενημέρωσης.

Κρισιμότερη ασφαλώς όλων των εννοιών για τη λειτουργία και εφαρμογή της παρούσης συνταγματικής διάταξης εκλαμβάνεται η έννοια του βασικού μετόχου, η οποία και πρέπει να αναλυθεί. Αρχικά θα πρέπει να ειπωθεί σχετικά με την ερμηνεία του όρου αυτού ότι η τοποθέτηση του επιθέτου βασικός στην ιδιότητα του μετόχου από τον συνταγματικό νομοθέτη έγινε με στόχο να μην περιορίζονται υπέρμετρα οι οικονομικές συναλλαγές, περιορισμός ο οποίος όχι μόνο θα ήταν ανεφάρμοστος προκαλώντας σημαντικές δυσλειτουργίες στο πεδίο του ελεύθερου ανταγωνισμού αλλά και που ενδεχομένως θα ερχόταν σε αντίθεση το με κοινοτικό δίκαιο¹⁰. Είναι φανερό ότι ο παραπάνω σκοπός του συνταγματικού νομοθέτη επιτυγχάνεται μόνο μερικώς με την προαναφερθείσα εισαγωγή του επιθέτου βασικός¹¹ γιατί η διαφύλαξη μιας ομαλής διεξαγωγής της επιχειρηματικής δραστηριότητας απαιτεί τη λήψη υπόψη του εν λόγω στόχου του συνταγματικού νομοθέτη κατά τον προσδιορισμό της νοηματικής υπόστασης της έννοιας του βασικού μετόχου κατά το σύνταγμα, έννοια η οποία θα εξειδικευθεί από το κοινό νομοθέτη που θα προβεί σε ειδικότερες ρυθμίσεις σχετικά με το θέμα.

Βέβαια ο καθορισμός της έννοιας του βασικού μετόχου από τον κοινό νομοθέτη δε θα γίνει μόνο με βάση την αποτροπή υπέρμετρων φραγμών της ιδιωτικών οικονομικών συναλλαγών αλλά δεδομένου του αυτοτελούς νοηματικού πυρήνα που χαρακτηρίζει το βασικό μέτοχο ως συνταγματική έννοια, πυρήνας ο οποίος πρέπει να στοχεύει πάντοτε στη διασφάλιση της αρχής της διαφάνειας που διαποτίζει όλη τη συνταγματική ρύθμιση για τα ασυμβίβαστα του Σ14§9 εδ. ε΄. Ωστόσο είναι καλό να εντοπιστεί ότι ο παρών νοηματικός πυρήνας οφείλει να προσαρμόζεται στις ιδιαιτερότητες κάθε επιμέρους περίπτωσης, χωρίς να εντάσσεται σε ένα αυστηρό και άκαμπτο μοντέλο. Συγκεκριμένα ο κοινός νομοθέτης στην ακριβή οριοθέτηση του νοηματικού περιεχομένου

¹⁰ Κίνδυνος που επισημάνθηκε εμφατικά από πολλούς αγορητές στην Ολομέλεια της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής κατά τη συζήτηση του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντ., βλ. συνεδρίαση ΡΖ΄ της 7/2/2001. Ξ Κοντιιάδη «Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα», σελ 289

¹¹ Η προσθήκη του όρου «βασικός» συνάντησε τη αντίδραση όλων των κομμάτων της τότε αντιπολίτευσης, με εξαίρεση ορισμένους βουλευτές, όπως ο Κ. Μητσοτάκης και ο Στ. Μάνος, που επισήμαναν ότι με τη μη προσθήκη του επιθέτου βασικός η διάταξη θα καθίστατο αν μη τι άλλο ανεφάρμοστη. «Το νέο Σύνταγμα. Πρακτικά συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/86/2001» Δ.Θ. Τσάτσος, Ξ Κοντιιάδης, ΕΥ. Βενιζέλος, σελ 282

Ωστόσο ο Π. Παυλόπουλος εκφράζοντας την αντίθετη άποψη χαρακτήρισε ως την πιο αρνητική διάταξη του αναθεωρημένου Συντάγματος αυτή του άρθρου 14 παρ. 9, με την αιτιολογία ότι σε «ό,τι αφορά τα ΜΜΕ υπάρχει πάντοτε μέσω του βασικού μετόχου η δίοδος για να περάσει η διαπλοκή» (Τα υπέρ και τα κατά της αναθεώρησης, Ελεύθερος Τύπος 9/4/2001)

της έννοιας του βασικού μετόχου θα πρέπει να λάβει υπόψη τα ως κάτωθι εκτιθέμενα. Πρώτιστα ο προσδιορισμός της έννοιας του βασικού μετόχου¹² δεν είναι δυνατό να γίνει μόνο με την απλή αναφορά σε ένα ποσοστό συμμετοχής στην εταιρεία που καταδεικνύει την άσκηση αξιόλογης επιρροής σ' αυτήν, ποσοστό το οποίο δεν είναι σταθερό αλλά κυμαίνεται ανάλογα με το αν η εταιρεία είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών, αν σημειώνεται μικρή ή μεγάλη διασπορά μετοχών, αν έχουν συναφθεί εξωεταιρικές συμβάσεις που καθορίζουν τα δικαιώματα ψήφου στις Γενικές συνελεύσεις ή στο Διοικητικό Συμβούλιο καθώς και από μια σειρά ποικίλων παραμέτρων. Ο νοηματικός λοιπόν πυρήνας της έννοιας του βασικού μετόχου έγκειται όχι στον καθορισμό του ποσοστού συμμετοχής στην εταιρεία αλλά στην κάλυψη των περιπτώσεων στις οποίες ασκείται αξιόλογη, διαρκής επιρροή στην πορεία της εταιρείας και οι επιχειρηματικές επιλογές εξαρτώνται σημαντικά από τη βούλησή του. Είναι φανερό ότι μια τέτοια βαρύνουσα επιρροή είναι αποδεδειγμένη είτε με την κατοχή του 50%+1 μετοχικού κεφαλαίου, είτε μέσω του δικαιώματος κατά βούληση διορισμού και ανάκλησης του Δ.Σ., είτε μέσω εξωεταιρικών συμβάσεων που διασφαλίζουν τη διεύθυνση της εταιρείας, είτε με παραλλαγές και συνδυασμούς των προηγούμενων περιπτώσεων. Αυτόν ακριβώς τον νοηματικό πυρήνα οφείλει να λάβει υπόψη ο κοινός νομοθέτης στην εξειδίκευση της επίμαχης έννοιας.

¹² Ο γενικός εισηγητής της πλειοψηφίας Ευ. Βενιζέλος κατά τη συζήτηση της Ολομέλειας της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής (συνεδρίαση της ΡΖ' της 7/2/2001), τάχθηκε όχι μόνο μιας ποσοτικής, αλλά και μιας ποιοτικής οριοθέτησης της επίμαχης έννοιας, υποστηρίζοντας ότι «η έννοια αυτή είναι εν μέρει ποσοτική, αλλά είναι και ποιοτική διότι όπου έχουμε άμεσο ή έμμεσο έλεγχο ακόμα και με μηδαμινά ποσοστά, όπου έχουμε πραγματικό έλεγχο χωρίς να έχουμε νομικό έλεγχο, ο μέτοχος είναι βασικός μέτοχος, είναι ιδιοκτήτης, είναι εταίρος, όπως επίσης λέει το Σύνταγμα» Ξ Κοντιάδης "Ο Νέος Συνταγματισμός και τα Θεμελιώδη δικαιώματα" σεν 294

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΕ ΑΛΛΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Καθίσταται κατανοητό ότι με τη θέσπιση των ασυμβιβάστων στο άρθρο 14§9 εδάφιο ε' του συντάγματος γίνεται απόπειρα να επιτευχθεί μερικώς τουλάχιστον διαχωρισμός ανάμεσα στην επιχειρηματική δραστηριότητα γενικότερα και στην κατοχή μέσων μαζικής ενημέρωσης υπό τη μορφή όχι μόνο της ιδιοκτησίας αλλά οποιουδήποτε άμεσου ή έμμεσου ελέγχου. Έτσι τίθενται εμπόδια στην ελευθερία ίδρυσης επιχειρήσεων πληροφόρησης και ειδικότερα στα δύο θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα που τη συνθέτουν, δηλαδή την ελευθερία χρήσης των μέσων πληροφόρησης που αποτελεί μία όψη της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης που κατοχυρώνεται στο Σ14§1 και την ελευθερία της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας που βρίσκει το έρεισμά της στα άρθρα 5§1 και 106§2 του συντάγματος ως ιδιαίτερη έκφανση του γενικού δικαιώματος ανάπτυξης της προσωπικότητας που αποτυπώνεται στο Σ5§1. Συγκεκριμένα ο περιορισμός του δικαιώματος για ελεύθερη χρήση των μέσων πληροφόρησης ως επέκταση της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης πρέπει να μην έρχεται σε αντίθεση με τη γενική αρχή της ισότητας, η οποία αναφερόμενη στο συγκεκριμένο συνταγματικό δικαίωμα έχει τη μορφή της παροχής ίσων ευκαιριών στη χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης ακόμα και όταν πρόκειται για εκείνους που έχουν ασκήσει επιχειρηματική δραστηριότητα και σε άλλους τομείς της οικονομικής ζωής.

Αναφορικά τώρα με το δικαίωμα της ελεύθερης συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας και συνακόλουθα της ελεύθερης ανάπτυξης στην αγορά πληροφόρησης που είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την προαναφερόμενη ελευθερία χρήσης των μέσων πληροφόρησης, είναι αναγκαίο να λεχθεί ότι συμπληρώνει και ταυτόχρονα απειλεί το δικαίωμα των πολιτών για πλουραλιστική πληροφόρηση που προστατεύεται ως αρχή του πλουραλισμού στη ρύθμιση του Σ14 §9 εδάφιο ε'. Η διευκόλυνση της αρχής του πλουραλισμού με την ελεύθερη πρόσβαση της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας είναι φανερό, αφού με την ίδρυση όλο και περισσότερων μέσων μαζικής ενημέρωσης οι πολίτες έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια στις πληροφοριακές τους επιλογές. Ωστόσο πρέπει να λεχθεί ότι και ο κίνδυνος για την αρχή του πλουραλισμού είναι εμφανής αφού εντοπίζονται καταστάσεις σώρευσης οικονομικής και πληροφοριακής δραστηριότητας από ιδιωτικά οικονομικά κέντρα που χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ για τον επηρεασμό των διάφορων πολιτικών επιλογών προ όφελός τους. Ο κίνδυνος αυτός καθιστά επιτακτικό όχι μόνο τον περιορισμό του δικαιώματος της ελεύθερης οικονομικής πρωτοβουλίας αλλά και μια ορισμένη ιεράρχηση των δυο συνταγματικών δικαιωμάτων που να δίνει ένα προβάδισμα στο δικαίωμα για

πλουραλιστική πληροφόρηση, χωρίς όμως να καθιερώνει την απόλυτη προστασία του απέναντι στο δικαίωμα του Σ5 παρ.1.

Βέβαια είναι εύκολο να εξηγηθεί η προτίμηση του συνταγματικού νομοθέτη απέναντι στο δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση. Αρχικά επισημαίνεται ότι το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση ασκείται από όλη την κοινωνία των πολιτών ενώ το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης στην αγορά των μέσων μαζικής ενημέρωσης αφορά μόνο λίγους. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι το δικαίωμα για πλουραλιστική πληροφόρηση αποτελεί μια καθαρά πνευματική ελευθερία σε αντίθεση με την ελεύθερη ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης που έχει υβριδική φύση αφού ο σκοπός της δεν είναι μόνο πληροφοριακός αλλά και οικονομικός. Σαν ένα τέτοιο λοιπόν δικαίωμα η ελευθερία της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας στα ΜΜΕ, όπως άλλωστε όλα τα ιδιοκτησιακά και επιχειρηματικά δικαιώματα περιορίζεται στα νομικά πλαίσια και τις κατευθύνσεις που τίθενται από τα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και δεν μπορεί να ασκείται από τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα που μπορούν να προκύψουν για το γενικό συμφέρον. Επιπλέον η εξασφάλιση του πλουραλισμού στις πηγές πληροφόρησης, από τις οποίες εξαρτάται και επηρεάζεται ένας μεγάλος αριθμός των πολιτικών επιλογών των πολιτών, είναι μείζονος σημασίας τόσο για την ελεύθερη έκφραση των απόψεων όσο και για την ανόθευτη και ανεξάρτητη από κάθε είδους επιρροές διαδικασία λήψης των αποφάσεων του. Σε τελευταία ανάλυση η αρχή του πλουραλισμού στα ΜΜΕ υλοποιεί το όραμα ενός κράτους με δημοκρατικές βάσεις, αποτελώντας με αυτόν τον τρόπο μια αξία υπέρτερη από την ελεύθερη ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία.

Καταφαίνεται ότι οι περιορισμοί που τίθενται στην ελευθερία συμμετοχής στην επιχειρηματική δραστηριότητα στο χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης κρίνονται ως αυστηρότεροι από τους περιορισμούς που θέτει ο νομοθέτης στις άλλες εμπορικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Το γεγονός αυτό γίνεται απολύτως κατανοητό με τη σκέψη ότι με το ειδικό νομικό καθεστώς που ισχύει στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, διάφορο των κανόνων που ισχύουν στον ανταγωνισμό γενικότερα και που αποσκοπούν στην προστασία της οικονομικής πρωτοβουλίας και του οικονομικού ανταγωνισμού, διασφαλίζεται απολύτως η αρχή του πλουραλισμού. Τέλος απαιτείται να αναφερθεί ότι για να είναι θεμιτοί οι περιορισμοί της ελεύθερης οικονομικής πρωτοβουλίας και να μην μπορεί να τους αντισταχθεί το συνταγματικά εγγυημένο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και πληροφόρησης (Σ14 παρ.1) πρέπει να μην αναιρούν όχι μόνο τον πυρήνα του δικαιώματος για ελεύθερη συμμετοχή στην οικονομική ζωή αλλά και του δικαιώματος για ελεύθερη χρήση των μέσων πληροφόρησης που

όπως προαναφέρθηκε εμφανίζεται τόσο σαν ειδικότερη έκφανση της ελευθερίας έκφρασης και διάδοσης των ιδεών(Σ14 παρ.1) όσο και ως συνδεδεμένο με την ελευθερία συμμετοχής στην οικονομική ζωή(5 παρ.1)

ΟΙ ΕΠΙΒΑΛΛΟΜΕΝΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Είναι γενικώς παραδεκτό ότι η επιβολή κυρώσεων στις περιπτώσεις παραβίασης μιας συνταγματικής διάταξης αναδεικνύεται ως απαραίτητο όπλο στην προσπάθειά της να καταστεί ισχυρή και αποτελεσματικότερα εφαρμόσιμη μέσα στην έννομη τάξη. Έτσι το Σύνταγμα παρέχει εξουσιοδότηση στον κοινό νομοθέτη με τη διάταξη του Σ14 παρ. 9 εδάφιο ζ' να θεσπίσει ειδικότερα τις κυρώσεις που θα επισύρει η καταστρατήγηση των θεσμικών εγγυήσεων και των περιορισμών που προβλέπουν τα διάφορα εδάφια του Σ14 παρ.9. Η επιβολή των παραπάνω κυρώσεων, οι οποίες μπορούν να φτάσουν σύμφωνα με το σύνταγμα μέχρι την ανάκληση της άδειας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι την απαγόρευση της σύναψης ή την ακύρωση της σχετικής σύμβασης, θα έχει φυσικά ως γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας, η οποία επιτάσσει κλιμάκωση των κυρώσεων ανάλογα με τη βαρύτητα και τις συνέπειες της παράβασης των όσων επιβάλλουν τα εδάφια του Σ14 παρ. 9 και ειδικότερα την επιβολή των αυστηρότερων κυρώσεων, αναφορικά με το Σ14 παρ. 9 εδ ε', στις περιπτώσεις όπου αποδεικνύεται αθέμιτη χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης για τον άμεσο ή έμμεσο επηρεασμό της διαδικασίας ανάθεσης έργου ή προμηθειών για το Δημόσιο. Τέλος αξίζει να τονιστεί ότι με το εδάφιο ζ' του Σ14 παρ. 9 ο νομοθέτης αναλαμβάνει την πολιτική και τη νομική δέσμευση να προβεί σε ειδικότερες ρυθμίσεις όχι μόνο όσον αφορά τις κυρώσεις, αλλά και τους τρόπους ελέγχου καθώς και τις θεσμικές εγγυήσεις για την αποτροπή των καταστρατηγήσεων των εδαφίων του Σ14 παρ. 9, ρυθμίσεις που δε γίνονται από το σύνταγμα προκειμένου οι θεσμικές εγγυήσεις και οι περιορισμοί που καθιερώνονται από το σύνταγμα στα ΜΜΕ να προσαρμόζονται στις εκάστοτε οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες.

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΜΕΤΟΧΟ

Ως προελέχθει έχει ειπωθεί το Σύνταγμα εξουσιοδοτεί με το εδάφιο ζ΄ του άρθρου 14 παρ. 9 του συντάγματος τον κοινό νομοθέτη να προβεί σε ειδικότερες ρυθμίσεις σχετικά με τα όσα προβλέπονται στα προηγούμενα εδάφια του και ιδιαίτερα για το ασυμβίβαστο των ιδιοτήτων του Σ14 παρ. 9 εδ ε΄ που μας ενδιαφέρει στη συγκεκριμένη περίπτωση. Η επιφύλαξη αυτή του συνταγματικού νομοθέτη υπέρ του κοινού νομοθέτη που εντοπίζεται στο εδάφιο ζ΄ του συντάγματος οδήγησε στην έκδοση του πιο πρόσφατου εκτελεστικού νόμου, δηλαδή του νόμου 3310/2005, αναφορικά με τη συνταγματική διάταξη 14 παρ 9 εδάφιο ε΄. Χρήσιμη λοιπόν θα ήταν μια προσεκτικότερη εξέταση στον εν λόγω νόμο που συμβάλλει στην ισχυροποίηση των περιορισμών που η προηγούμενη διάταξη εισάγει. Έτσι το άρθρο 1 του νόμου αρχίζει με τον επακριβή προσδιορισμό των εννοιών που συνθέτουν το Σ14 παρ.9 εδ ε΄, δηλαδή τις έννοιες των δημοσίων συμβάσεων, του δημοσίου, του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των επιχειρήσεων μέσω μαζικής ενημέρωσης, των εταίρων, διευθυντικών στελεχών, παρένθετων προσώπων και φυσικά την κρίσιμη έννοια του βασικού μετόχου, η οριοθέτηση της οποίας έγινε με γνώμονα την άσκηση επηρεασμού στη λήψη των αποφάσεων της επιχείρησης σχετικά με τον τρόπο διοίκησης και την εν γένει λειτουργία της, το οποίο αναφέρεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 1 και προσπαθεί να ακολουθήσει τον νοηματικό πυρήνα του βασικού μετόχου ως συνταγματικής έννοιας που προαναφέρθηκε. Στη συνέχεια θεσπίζεται πλέον και σε επίπεδο εκτελεστικού νόμου το ασυμβίβαστο ανάμεσα στις ιδιότητες του βασικού μετόχου, του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του μέλους οργάνου διοίκησης ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσω μαζικής ενημέρωσης και των ίδιων ιδιοτήτων επιχείρησης που συνάπτει δημόσιες συμβάσεις. Προβλέπεται η κατάσταση που βασικός μέτοχος είναι νομικό πρόσωπο, κατά την οποία το ασυμβίβαστο επεκτείνεται στα μέλη του οργάνου διοίκησης και τα διευθυντικά στελέχη του νομικού προσώπου. Επίσης στο άρθρο 4 του ίδιου νόμου απαριθμούνται οι περιπτώσεις, στις οποίες απαγορεύεται η σύναψη δημοσίων συμβάσεων αλλά και η εξαίρεση αυτής της απαγόρευσης, κατά την οποία εξαιρούνται οι δημόσιες συμβάσεις των οποίων το αντικείμενο έχει άμεση ή έμμεση σχέση με το αντικείμενο των δραστηριοτήτων των ΜΜΕ (άρθρο 4 παρ.3)

Επιπλέον παρατηρείται στο άρθρο 5 η διαδικασία ελέγχου της ύπαρξης ή όχι των παραπάνω ασυμβιβάστων που διεξάγεται από μια ανεξάρτητη διοικητική αρχή, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, αλλά και οι συνέπειες αυτού του ελέγχου στο άρθρο 6. Βέβαια ιδιαίτερος σημαντικός είναι ο διακανονισμός των κυρώσεων στο άρθρο 7 που ορίζει ως κυρώσεις, εκείνες οι οποίες θα επιβληθούν στους παραβάτες των

ασυμβιβάστων και των απαγορεύσεων αυτού του νόμου, το διοικητικό πρόστιμο και την υποχρέωση εκποίησης των μετοχών εις βάρος των φυσικών ή νομικών προσώπων των επιχειρήσεων που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις ή που εμπίπτουν στις ασυμβίβαστες ιδιότητες του νόμου 3310/2005. Ωστόσο καθίσταται εμφανές ότι ο κοινός νομοθέτης ακολουθώντας την αρχή της αναλογικότητας στην επιβολή των κυρώσεων περιλαμβάνει στο νόμο αυτό όχι μόνο διαβάθμιση του ύψους του προστίμου ανάλογα με την ασυμβίβαστη ιδιότητα που έχει το νομικό ή το φυσικό πρόσωπο αλλά κυρίως στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου επιβάλλει τις βαρύτερες κυρώσεις του αρκετά υψηλού προστίμου και της διακοπής της λειτουργίας έως ένα μήνα ή την ανάκληση της λειτουργίας επιχείρησης ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης σε περίπτωση μιας πολύ σοβαρής παράβασης, σε αυτή της άσκησης ή της απόπειρας άσκησης με άμεσο ή έμμεσο τρόπο αθέμιτης επιρροής στη διαδικασία σύναψης μιας ή περισσότερων δημοσίων συμβάσεων από μια επιχείρηση μέσω μαζικής ενημέρωσης. Τέλος αξίζει να επισημανθεί ότι για τη διασφάλιση της αρχής της διαφάνειας που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του Σ14παρ.9 εδ ε' και συνακόλουθα των ρυθμίσεων του παρόντος εκτελεστικού νόμου, προβλέπεται στο άρθρο 8 η υποχρεωτική ονομαστικοποίηση των μετοχών των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη διαδικασία ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συμπεριλαμβανομένων των όσων αναφέρθηκαν συνάγουμε το συμπέρασμα ότι το συνταγματικό κείμενο με τη λεπτομερέστατη ρύθμιση του θέματος των ασυμβίβαστων ιδιοτήτων στο Σ14 παρ.9 εδ. ε' αποσκοπούσε στην αποτελεσματική καταπολέμηση των φαινομένων της διαφθοράς και της διαπλοκής στα ΜΜΕ μέσω μιας λειτουργικής ένταξης και εφαρμογής της επίμαχης διάταξης στην έννομη τάξη. Ωστόσο, με την ανάθεση θέσπισης των ειδικότερων ρυθμίσεων στον κοινό νομοθέτη με το εδάφιο ζ' του Σ14 παρ. 9 αναφορικά με το θέμα αυτό γίνεται κατανοητό ότι η συνταγματική διάταξη αυτή δεν ικανοποίησε τις προσδοκίες του αναθεωρητικού νομοθέτη. Η άποψη αυτή αιτιολογείται αν σκεφτούμε ότι υπήρχε πάντοτε η απορία για το πώς ο κοινός νομοθέτης θα έπρεπε να οριοθετήσει τις έννοιες, τα ασυμβίβαστα αλλά και να ορίσει τον τρόπο ελέγχου, τις κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των ασυμβιβάστων, προκειμένου να επιτελεστεί ο σκοπός του άρθρου 14 παρ. 9 εδ. ε' του συντάγματος και να αφεθούν περιθώρια για την ύπαρξη των προαναφερόμενων προβληματικών καταστάσεων της διαφθοράς και της διαπλοκής. Ένα σημαντικό παράδειγμα, λοιπόν, της αδυναμίας του παρόντος άρθρου να ενταχθεί ομαλά στην έννομη τάξη αποτελεί ο πρόσφατος εκτελεστικός νόμος 3310/2005 που εκδόθηκε για το εν λόγω άρθρο. Συγκεκριμένα, ο προσδιορισμός των εννοιών, των ασυμβιβάστων αλλά και γενικότερα οι ρυθμίσεις που συμπεριλήφθηκαν στο νόμο αυτό προκάλεσαν αντιδράσεις όχι μόνο για υπερβολικό περιορισμό της ελευθερίας ανάπτυξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας αλλά και για την αντίθεσή του με το κοινοτικό δίκαιο, αντίθεση που οδήγησε την Ελλάδα να λογοδοτεί στα υπόλοιπα μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι σαφές ότι αφορμή των όσων θα λεχθούν παρακάτω είναι το συνταγματικό ασυμβίβαστο που κατοχυρώνεται στο άρθρο 14 παρ.9 εδ. ε΄ του συντάγματος και η έννοια του βασικού μετόχου που αναδεικνύεται ως σημαίνουσα για την εφαρμογή του. Η επίμαχη διάταξη συνιστά προϊόν της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001, κατά την οποία ο συνταγματικός νομοθέτης πρόσθεσε στο άρθρο 14 του συντάγματος την παρ. 9 που καθιέρωνε μεταξύ άλλων το ασυμβίβαστο ανάμεσα στις ιδιότητες του βασικού μετόχου, του εταίρου, του ιδιοκτήτη, του διευθυντικού στελέχους επιχειρήσεων ΜΜΕ και τις ίδιες ιδιότητες επιχειρήσεων που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις στο πέμπτο εδάφιο της. Η αναθεώρηση αυτή στο εν λόγω άρθρο και ιδιαίτερα η ρύθμιση του πέμπτου εδαφίου συντελέστηκε για να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα της διαπλοκής και της διαφθοράς στα ΜΜΕ που προκλήθηκαν από την έντονη ανάμειξη των ιδιωτών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τη συνακόλουθη δημιουργία πανίσχυρων κέντρων πληροφοριακής και οικονομικής ισχύος. Σε μια προσεκτικότερη προσέγγιση του Σ14 παρ. 9 εδ. ε΄ μπορεί να λεχθεί ότι είναι μια ειδικότερη αποτύπωση των αρχών της διαφάνειας και του πλουραλισμού που βρίσκουν τη θεσμική τους εγγύηση στα εδάφια α΄ και γ΄ του οικείου άρθρου αντίστοιχα.

Κεντρικό στοιχείο του Σ14 παρ. 9 εδ. ε΄ αποτελεί η έννοια του βασικού μετόχου, της οποίας μια σύντομη ανάλυση κρίνεται απαραίτητη για την κατανόηση της όλης ρυθμίσεως. Είναι ανάγκη να τονιστεί ότι το επίθετο βασικός τέθηκε στο συνταγματικό κείμενο προκειμένου να μην προκαλούνται σοβαρές αναταραχές στο επίπεδο των οικονομικών συναλλαγών και του ελεύθερου ανταγωνισμού αλλά και να μην αντιτίθεται η διάταξη του Σ14 παρ.9 εδ. ε΄ με το κοινοτικό δίκαιο. Επίσης, η έννοια του βασικού μετόχου ως συνταγματική έννοια έχει έναν νοηματικό πυρήνα που πρέπει να προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης και που συνίσταται στην άσκηση αξιολογής και διαρκούς επιρροής στις αποφάσεις της επιχείρησης. Στη συνέχεια, επισημαίνεται ότι η ρύθμιση των ασυμβιβάστων και ειδικότερα περί του βασικού μετόχου εισάγει περιορισμούς στην σύνθετη ελευθερία ίδρυσης επιχειρήσεων πληροφόρησης που αναλύεται στο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και διάδοσης ιδεών (Σ14 παρ. 1) ως ελευθερία χρήσης των μέσων πληροφόρησης και στο συνταγματικό δικαίωμα της ελεύθερης συμμετοχής στην οικονομική ζωή που ορίζεται ως μια όψη της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (Σ5 παρ.1). Ωστόσο, οι προαναφερόμενοι περιορισμοί για να είναι επιτρεπτοί δεν θα πρέπει να θίγουν τον πυρήνα ούτε του δικαιώματος του Σ15β παρ.1 αλλά ούτε και της ελευθερίας στην ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία. Βέβαια είναι φυσικό ότι για να είναι αποτελεσματική η

εφαρμογή του άρθρου 14 παρ.9 εδ. ε΄ του συντάγματος πρέπει η παράβασή του να επισύρει κάποιες κυρώσεις. Οι κυρώσεις αυτές προβλέπονται στο εδάφιο ζ΄ του Σ14 παρ. 9. Τέλος, μπορεί να λεχθεί ότι για την καλύτερη ένταξη της ρύθμισης του Σ14 παρ.9 εδ. ε΄, το εδάφιο ζ΄ του ίδιου άρθρου εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να προβεί σε ειδικότερες ρυθμίσεις αναφορικά τόσο με τις έννοιες που περιλαμβάνονται σ΄ αυτήν όσο και με τις κυρώσεις που επισύρει την παράβασή της. Έτσι εκδόθηκε ο πρόσφατος εκτελεστικός νόμος 3310/2005.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Αποφάσεις με βάση τον εκτελεστικό νόμο 3021/2002 για το άρθρο 14 παρ.9 εδ. ε΄ του συντάγματος.

1. 3243 /2004 ΣΤΕ (363623)#

(Α΄ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ) Δημόσια έργα και ασυμβίβαστες ιδιότητες για τη σύναψη σχετικών συμβάσεων κατά τις διατάξεις του ν. 3021/2002. Ανάθεση αποκλειστικά στο ΕΣΡ του σχετικού ελέγχου, η πράξη του οποίου, θετική ή αρνητική, έχει εκτελεστό χαρακτήρα και προσβάλλεται με αίτηση ακύρωσης στο ΣΤΕ. Οι μεικτές συμβάσεις, εφόσον περιέχουν ένα μέρος, που αφορά εκτέλεση έργου, προμήθεια ή παροχή υπηρεσιών, εμπίπτουν στην έννοια των δημοσίων συμβάσεων του νόμου αυτού. Η σύμβαση που αφορά το ΚΑΖΙΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ εμπίπτει στις διατάξεις του νόμου αυτού. Το τεκμήριο της οικονομικής εξάρτησης των συζύγων και συγγενών ιδιοκτήτη, βασικού μετόχου, εταίρου κλπ, επιχειρήσεων ΜΜΕ από τα πρόσωπα αυτά, είναι μαχητό. Αντισυνταγματική η σχετική διάταξη του ν. 3021/2002. Οι διατάξεις του άρθρου 8,9,14 και 16 της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ δεν έχουν εφαρμογή. Παραπομπή της υπόθεσης στην ολομέλεια.

2.3242/2004 ΣΤΕ(3636618)#

(Α΄ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ) Δημόσια έργα. Ασυμβίβαστες ιδιότητες για τη σύναψη συμβάσεων εκτέλεσης δημοσίων έργων κατά τις διατάξεις του ν. 3021/2002. Ανάθεση στο ΕΣΡ της αρμοδιότητας ελέγχου τήρησης των σχετικών διατάξεων. Ο έλεγχος αυτός δεν μπορεί να αποκατασταθεί από αντίστοιχο έλεγχο της αναθέτουσας αρχής. Το πιστοποιητικό με το οποίο βεβαιώνεται η μη συνδρομή των ασυμβίβαστων ιδιοτήτων στα πρόσωπα τα οποία αφορά έχει εκτελεστό χαρακτήρα, η δε αναφερόμενη διαφορά είναι διοικητική, υπαγόμενη στην αρμοδιότητα του ΣΤΕ ως ακυρωτική. Μαχητό τεκμήριο οικονομικής εξάρτησης για τους συζύγους και συγγενείς ιδιοκτήτη βασικού μετόχου κλπ., επιχειρήσεων μέσω ενημέρωσης. Οι διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 2 περ. α΄ και 3 παρ. 2 του ν. 3021/2002, κατά το μέρος που προβλέπουν ότι η απαγόρευση σύναψης δημοσίων συμβάσεων, σε ό,τι αφορά τους συγγενείς των ιδιοκτητών, εταίρων βασικών μετόχων κλπ, των επιχειρήσεων ΜΜΕ, αίρεται αν οι συγγενείς αποδείξουν ότι διαθέτουν οικονομική αυτοτέλεια σε σχέση με τα πρόσωπα αυτά, αντίκειται στο άρθρο 14 παρ. 9 του συντάγματος. Συμβατό της απαγόρευσης σύναψης δημοσίων έργων με τους ιδιοκτήτες, βασικούς μετόχους, εταίρους κλπ επιχειρήσεων ΜΜΕ προς την οδηγία 93/37/ΕΟΚ και ανάγκη υποβολής σχετικού

προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΚ. Παραπομπή της υπόθεσης στην ολομέλεια.

3. 729/2002 ΓΝΜΔ ΝΣΚ (ΟΛΟΜ) (326836)

(Α΄ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ) ~ Εφαρμογή του ν. 3021/2002 στις συμβάσεις ανάθεσης εκπόνησης μελετών και κατασκευής δημοσίων έργων. ~ Πρόεδρος : Ε. Βολάνης, Πρόεδρος ΝΣΚ ~ Εισηγητής: Θ. Ρεντζεπέρης, Νομικός Σύμβουλος ~ Οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 6 του Ν 3021/2002 δεν εφαρμόζονται στις δημοπρασίες κατασκευής δημόσιων έργων ή ανάθεσης εκπόνησης μελετών του Δημοσίου και του ευρύτερου τομέα γενικότερα, στις οποίες η κατακυρωτική ή η εγκριτική απόφαση έχει εκδοθεί και κοινοποιηθεί στον επιλεγέντα πριν τις 19/6/2002 (πλειοψηφία)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Χαράλαμπος Θ. Ανθόπουλος: Νέες Διαστάσεις των Θεμελιωδών δικαιωμάτων.Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2001.
- Ευάγγελος Β. Βενιζέλος : Το αναθεωρητικό κεκτημένο.Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα - Κομοτηνή 2002.
- Ευάγγελος Β. Βενιζέλος : Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου Ι. Εκδόσεις Παρατηρητή "Ανώνυμης εταιρείας εκδόσεων",Θεσσαλονίκη 1991
- Ευάγγελος Β. Βενιζέλος : Σχέδιο αναθεώρησης του Συντάγματος.Εκδόσεις Αντ Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2001.
- Π. Δ. Δαγτόγλου : Ατομικά δικαιώματα.Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2005.
- Καρακώστας : Το Σύνταγμα.Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη,Χάρης Καρατζάς.
- Ξ. Κοντιάδης : Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα.Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα - Κομοτηνή 2002.
- Δ.Θ. Τσάτσος,Ευ. Β. Βενιζέλος, Ξ. Κοντιάδης : Το νέο Σύνταγμα - Πρακτικά συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα.Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,Αθήνα - Κομοτηνή 2001
- Κώστας Χ. Χρυσογόνος : Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων.Εκδόσεις Σάκκουλα,Αθήνα - Κομοτηνή 2002.

